

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност
ДОЦЕНТ по професионално направление 7.5. Здравни грижи (Социална
медицина и организация на здравеопазването и фармацията (специалност
"Медицинска сестра") , обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски”

в ДВ., бр. 27 от 05.04.2016 г.

Рецензент: проф. д-р Биянка Торньова, Медицински университет- Пловдив,
ФОЗ, Катедра “Управление на здравните грижи” - член на Научно жури,
съгласно заповед № 1391/03.06.2016 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски”,
гр. Благоевград

Кандидат: д-р Росица Николова Дойновска, асистент във Факултет
„Обществено здраве, здравни грижи и спорт”, Катедра „Здравни грижи”, ЮЗУ
„Неофит Рилски”, гр. Благоевград

Ас. д-р Росица Дойновска е представила всички документи, изисквани за
заемане на АД „Доцент”, в съответствие с изискванията на Закона за развитие
на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника към него
и Правилника за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски”.
Материалите по конкурса предоставят в пълен обем необходимата
информация за извършване на количествена и качествена оценка на
цялостното академично развитие на кандидатката в конкурса. Представени са
списъци и доказателствен материал; сертификати; пълнотекстови копия на
публикациите, след придобиване на образователната и научна степен
„Доктор”; справки за цитиранията и приносите на публикациите. Всички
документи са подредени прецизно и подписани от кандидатката. Представена
е декларация за оригиналност и достоверност на научните трудове.

I. Кратки биографични данни за кандидата

Ас. д-р Росица Дойновска е родена през 1961 г. Завършва с отличен
успех висше образование на образователно-квалификационна степен
„магистър” по три специалности: по специалността „Здравни грижи” през

2006г. в МУ - Плевен с грамота за отличник на випуска; по специалността „Здравен мениджмънт” през 2004г. в МУ-Варна с диплом за отличник на випуска и по специалността „Административен и здравен мениджмънт” с втора специалност „Социални дейности” през 1998 г. във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”. Има придобита бакалавърска степен в МУ-София с професионална квалификация преподавател в МК и базово образование „медицинска сестра – общ профил”, което ѝ дава предимство и компетентност при разработване на проблемите в медицинското образование и в частност при обучението на медицинските сестри.

Защитава докторска дисертация на тема: „Предизвикателства пред управлението на медицинския персонал в Българската армия и направления за разрешаването им” през 2012 г. и придобива ОНС „Доктор”.

Професионалният си път като медицинска сестра започва през 1981 г. в Медицинска академия. От 1983г. до момента работи във ВМА – МБАЛ-София, като старша медицинска сестра в Клиника по пневмология и фтизиатрия, след спечелен конкурс за длъжността през 1999г.

От 15.10.2015 г. до момента д-р Дойновска е асистент в катедра „Здравни грижи” и ръководител на Учебно-изследователски център по Здравни грижи в ЮЗУ „Неофит Рилски“, създаден с решение на ФС №24/19.01.2016.

Тя притежава компетенции за обучение на пациенти и медицински сестри. Наставник е в обучението на стажант-сестри по време на клинична практика, медицински сестри на държавен практически стаж от МУ-София за придобиване на ОКС Бакалавър по „Управление на здравните грижи” и от СУ „Климент Охридски” - студенти-медици по време на задължителния сестрински стаж и помощен персонал. Преминала е редица курсове и специализации за повишаване на квалификацията си, което е видно от приложените към документите 61 сертификата и удостоверения.

За своята професионална дейност кандидатката в конкурса е награждавана многократно, като по-значимите отличия са:

1. Грамоти за заслуги в областта на здравните грижи и професионалист на годината в категория „Ръководител по здравни грижи” във ВМА - 2007, 2009, 2010, 2013г. ; 2. Грамота за принос в развитието на сестринството и професионална квалификация над изискваното регламентирано ниво в категория „Ръководител по здравни грижи” и статуетка за доказан професионализъм от РК-София на БАПЗГ за 2012г.; 3. Грамота и статуетка от БАПЗГ за първо място на национално ниво в категория „Ръководител по здравни грижи 2012 – старша медицинска сестра” .

Представените от ас. д-р Росица Дойновска документи за участие в конкурса доказват последователно, целенасочено и възходящо кариерно развитие в областта на направлението на обявения конкурс. Тя е утвърден преподавател и авторитет в своята област, което е предпоставка за кариерно израстване.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

● *Обща характеристика на представените научни трудове*

Цялостната научна продукция на ас. Р. Дойновска е обемна и многоаспектна. Тя включва общо 78 заглавия, от които: 1 дисертация и 1 автореферат; монографии и учебници - 3 (една самостоятелна монография, една в съавторство и едно ръководство); публикации в български периодични списания и научни сборници -24; публикации в чужди периодични списания в пълен текст - 4; публикации на резюмета от научни конгреси в чужбина – 21; публикации от научни конгреси и конференции в България – 26; 47 участия в научни форуми, от които 21 в чужбина.

След придобиване на ОНС „Доктор” д-р Дойновска има висока публикационна активност. Представените заглавия са 45 и са разпределени по следния начин: монографии и учебници - 3 (една самостоятелна монография,

една в съавторство и едно ръководство); публикации в български периодични списания и научни сборници -20; публикации в чужди периодични списания в пълен текст - 3; публикации на резюмета от научни конгреси в чужбина – 6; публикации от научни конгреси и конференции в България – 13.

Трудовете се разпределят в таблицата, както следва:

	Първи автор (%)	Втори автор (%)	След присъждане на научна степен „доктор” (%)	Общо (%)
Монографии и учебници	2	1	3	3 (3.9%)
Публикации в български периодични списания и научни сборници	21	3	20	24 (30.7%)
Публикации в чужди периодични списания пълен текст	4		3	4 (5.1%)
Публикации на резюмета от научни конгреси в чужбина	13	8	6	21 (27%)
Публикации от научни конгреси и конференции в България	15	11	13	26 (33.3%)
Дисертационен труд и автореферат	2			2
Общо	55 (70.5%)	23 (29.5%)	45 (57.7%)	78 (100%)

Публикациите на д-р Р. Дойновска са в авторитетни специализирани списания: „Balkan Military Medical Review”, Official Journal of Balkan Military Medical Committee; „Военна медицина”, „Превантивна медицина”, „Здравни грижи”, „Сестринско дело” и др.

Р. Дойновска участва в конкурса с 2 монографии и 1 ръководство (една самостоятелна монография, една в съавторство и едно ръководство в съавторство), които са след придобиване на ОНС „Доктор”.

В самостоятелната монография „Подбор, атестиране и адаптация на професионалистите по здравни грижи в многопрофилните болници на Военномедицинска академия” са разгледани въпроси, свързани с подбора, атестирането и адаптацията на професионалистите по здравни грижи в многопрофилните болници на ВМА. Предложени са варианти на документи, които са свързани с набора и подбора на медицински сестри, акушерки, лаборанти и рехабилитатори. Представен е Правилник за атестиране с варианти за оценка, план за развитие, длъжностна характеристика, програма и план за адаптация. Документите са разработени с цел подпомагане на преките ръководители в подборната и атестационната процедури, предлагат варианти за цивилните служители и военнослужещите. Безспорен принос на труда на Р. Дойновска са предложените теоретични модели на управление на персонала, които са конкретни и гарантират справедливост при управлението и равнопоставеност на всички служители. Монографията е богато онагледена с таблици и схеми.

В монографията „Управление на здравната система” Р. Дойновска е водещ автор. Трудът е съставен от десет глави, използвани са 80 литературни източника и завършва с кратък терминологичен речник по управление. Разглеждат се въпросите, свързани с категориите „здраве“ и „здравна система“, съответните нива в управлението на здравните системи на национално, регионално ниво, както и на ниво лечебно заведение (глава първа). Посочен е категориалният апарат, анализирани са характеристиките и методите за изграждане и изследване на здравните организации (глава втора). Посочени са характеристиките на вътрешната и външната среда на здравната организация (глава трета). Дискутирани са въпроси, свързани със здравната стратегия, политика и управление. Направен е анализ на здравните стратегии в

България (глава четвърта). Разгледани са редица теории за управление (глава пета). Направена е класификация на организационната промяна и съпротивата срещу нея (глава шеста). Въпросите, свързани с управлението на човешките ресурси в здравната организация, планирането и атестирането им, както и управление на акцентираните личности, разрешаването на конфликти са разгледани в глава седма. Анализирани са различните модели на финансиране на здравните дейности, като са посочени техните предимства и недостатъци (глава осма). Направен е преглед на моделите за финансиране на медицинските дейности в САЩ – Медикейт и Медикеър (глава девета). Разгледани са моделите на финансиране на медицинските дейности в Европейския съюз – във Франция, Германия, Холандия, Дания, Швеция, Великобритания и България (глава десета).

В ръководството „Белодробни болести”, ас. Дойновска е разработила глава 27 „Сестрински грижи в пулмологията”. Изданието е предназначено не само за специалисти по белодробни болести, но и за по-широк кръг медици, проявяващи интерес към диагнозата и терапията на белодробните болести - гръдни хирурзи, педиатри, патолози, алерголози, лабораторни и фамилни лекари, рентгенолози, студенти и медицински сестри.

Ръководството е богато онагледено с фотоси, фигури и таблици и дава възможност да бъдат усвоени както основите на респираторната медицина, така и най-съвременните научни и практически модели за диагностика и лечение на белодробните болести. Информацията е поднесена на достъпен и разбираем език.

Всички представени научни трудове отговарят тематично на направлението на обявения конкурс.

Прави впечатление, че д-р Дойновска е водещ автор в две трети от научните разработки, което е доказателство за приноса ѝ в разработването на представените научни трудове и качествата ѝ на научен работник.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Цялостната научноизследователска дейност на ас. Дойновска е насочена в четири основни направления: 1. Организационни аспекти в професионалната реализация на медицинските сестри. 2. Научно-изследователска дейност и следдипломна квалификация на професионалистите по здравни грижи. 3. Организационни аспекти на здравето на медицинските сестри, превенция и контрол на ВБИ. 4. Професионално-етични, поведенчески и комуникативни проблеми в сестринската практика.

Кандидатката в конкурса е представила обективно и коректно справка за научните приноси, които напълно приемам. В съдържателен аспект научните трудове се отнасят до актуални проблеми в сестринските грижи, следдипломната квалификация на медицинските сестри, етични и комуникативни проблеми в сестринската практика и напълно съответстват на направлението на конкурса. Прави впечатление, че в публикациите авторката демонстрира завидни умения да анализира по нов начин познати проблеми в сестринската практика, да прави обосновани изводи и уместни препоръки за разрешаването им.

1. Направление **„Организационни аспекти в професионалната реализация на медицинските сестри”** – 27 заглавия съдържа оригинални, научно-теоретични и практико-приложни приноси, които могат да бъдат обобщени по следния начин: За първи път у нас се дискутират въпроси свързани със статуса на медицинската сестра във военномедицинската организация, спецификата на военната организационна култура и среда /№ 3, 4, 5, 6, 7, 17, 18, 19, 20, 22, 24/. Изяснени са част от функциите по управлението на персонала – анализ и проектиране на длъжности, длъжностна характеристика /№ 28/. Извършена е оценка на професионалната дейност на ръководителите по здравни грижи като членове на ръководните екипи в клиниките /№8/. Аргументирано са анализирани въпроси от

практиката и теорията на управлението, школите и концепциите за управление и тяхното приложение в здравната организация /№ 3, 4, 11, 12/. В публикациите по това направление е направен анализ на мениджмънта на здравните грижи в болничния стационар в условията на здравна реформа, като е отделено внимание на ценовата ефективност на здравните грижи /№ 3, 7, 8, 9, 10, 12/. Значим научно-приложен и практико-приложен принос за сестринската теория и практика имат публикациите, свързани с планиране, организация, анализ и оценка на сестринските грижи и използване на сестринската документация при предоставяне на здравни грижи на пациентите. Значителна част от разработената от ас. Дойновска сестринска документация е въведена в практиката /№ 4, 7, 9, 11/.

Към приносите с теоретичен характер можем да отнесем и представените теоретични модели за управление на персонала, които доразвиват теорията в областта на управлението на човешките ресурси, ориентирани към професионалистите по здравни грижи от многопрофилните болници на ВМА. Доразвита е теорията за управлението на здравните системи. Изведен е категориален апарат, анализирани са характеристиките и методите за изграждане и изследване на здравните организации. Разгледани са причините за промяна в здравната организация, направена е класификация на организационната промяна и съпротивата срещу нея /№1,3/.

2. По направление „**Научно-изследователска дейност и следдипломна квалификация на професионалистите по здравни грижи**” – **19** заглавия публикациите съдържат теоретични, емпирични, методологични и практико-приложни приноси. Направен е задълбочен анализ на следдипломното обучение, според провежданата дългосрочна стратегия от ръководството на ВМА за професионализация и непрекъснато обучение на професионалистите по здравни грижи и на ролята на този тип обучение за професионалното развитие и професионалната кариера на медицинските сестри /№1, 4, 5, 78, 10 21, 23, 26/. По емпиричен път е установена корелация между професионалната

квалификация, удовлетвореността от труда и перспективите за професионално развитие и кариера на специалистите по здравни грижи от многопрофилните болници в състава на ВМА /№1, 2, 5, 8, 9, 14/. Висока оценка заслужават и разработените от ас. Дойновска курсове за следдипломно обучение на медицински сестри.

3. По третото направление **„Организационни аспекти на здравето на медицинските сестри, превенция и контрол на ВБИ”** - 14 заглавия е проучена ролята и са оценени средствата за превенция и профилактика на здравето на сестрите /№11,20/. Направен е задълбочен анализ на начините за справяне с професионалния стрес и умора, които прилагат сестрите /№2, 5, 6, 7, 8, 10/. Анализирани са мерките по превенцията и контрола на свързаните с медицинското обслужване вътреболнични инфекции, като едни от основните приоритети на всяко болнично заведение /№ 4, 11/.

4. Приноси с оригинален, научно-теоретичен и практико-приложен характер имат публикациите от четвъртото направление, свързани с **Професионално-етични, поведенчески и комуникативни проблеми в сестринската практика**– 2 заглавия. Изведени са етико-поведенческите проблеми при упражняване на професията на медицинската сестра. Поставен е акцент на комуникативните умения на сестрата и емоционалната подкрепа на пациентите /№13, 15/. Специално внимание заслужават публикациите, свързани с професионалния подбор на професионалистите по здравни грижи /приноси с научно-приложен и приложен характер/ /№ 1,2, 8, 11, 13, 20/. Разработена е подробна методика за провеждане на интервю с кандидатите за работа, допълнена с формуляр за оценяване на кандидатите по време на интервю. Предложени са подходи за проектиране на длъжности и създаване на длъжностни характеристики на професионалистите по здравни грижи във ВМА. Разработена и въведена е хронометражна методика за определяне на необходимия брой медицински сестри.

● Научна активност

Научната активност на ас. Росица Дойновска е висока, което ѝ дава възможност да популяризира резултатите от проведените изследвания. Тя е участвала в 47 научни форума, от които 21 в чужбина /световни конгреси, международни конференции и симпозиуми/. Включва се активно в разработването и изпълнението на научноизследователски проекти. Участвала е в проект на ЮЗУ „Изследване ефективността на симулационно-базирани клинични умения при работа с пациенти на студенти от направление „Здравни грижи” – 2016г. като участник.

Член е на Научния консултативен съвет като рецензент на списание BALKAN Military Medical Review – official Journal of Balkan Military Medical Committee – от м. май 2014 г. до момента. От представения доказателствен материал е видно, че ас. Дойновска е била рецензент на следните публикации:

1. The Evaluation of Information Requirements in End-Stage Renal Failure Patients Care of Intensive Care Nurses – Original Research (May 07, 2015) **Journal:** Balkan Military Medical Review; 2. Percutaneous Endoscopic Gastrostomy feeding of a patient with Gun Shot Wounds Nursing Interventions and Prevention of Complications – Case Report (Mar 04, 2015) **Journal:** Balkan Military Medical Review; 3. Factors affecting choices of the first-graders and newly graduates for Military Medical School in Turkey – Original Research (Jun 05, 2014) **Journal:** Balkan Military Medical Review

Ас. Дойновска членува в престижни научни и професионални организации:

1. Дружество по Военна медицина
2. Национално сдружение по превантивна медицина
3. Редовен член на БАПЗГ и като такъв е редовен член на: Европейски форум на националните сестрински и акушерски асоциации и СЗО (EFNNMA); Европейска асоциация на сестринските федерации (EFN). Международен сестрински съюз (ICN).

Кандидатът има 17 цитирани публикации в българската литература. Представен е доказателствен материал от ЦМБ и собствено издирени пълнотекстови цитирания.

Преподавателската ѝ натовареност е висока. Представена е справка от ЮЗУ „Неофит Рилски“ за педагогическа обезпеченост по учебните дисциплини „Философия и въведение в сестринските грижи. Теоретични основи“ и „Практични основи на сестринските грижи“ за специалност „Медицинска сестра“ – общ брой часове 680.

Освен преподавателската си дейност в катедрата, д-р Дойновска се включва активно и в следдипломната квалификация на медицинските специалисти. Тя взема активно участие в организирането и провеждането на множество курсове.

IV. Критични бележки и препоръки нямам. Пожелавам на кандидата успешна кариера и да продължи да развива направленията в които работи. Познавам колежата ас. д-р Р. Дойновска от участията ни в научни форуми. Тя е обаятелна и харизматична личност, задълбочен изследовател и компетентен преподавател, отдаден на професията.

V. Заключение

Кандидатурата на ас. д-р Росица Дойновска **напълно отговаря** на изискванията за заемане на АД „Доцент“, посочени в Регламента за заемане на академични длъжности в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Научната продукция на кандидата има безспорни приноси за сестринската теория и практика. Както в количествено отношение, така и по отношение на качествените критерии за научно-изследователска и учебно-преподавателска дейност тя покрива критериите на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за заемане на АД „Доцент“.

Въз основа на всичко изложено по-горе **убедено давам своя положителен вот** и предлагам на членовете на уважаемото Научно жури и Факултетния съвет на ФОЗЗГС да присъдят на ас. д-р Росица Дойновска академичната длъжност **„Доцент“** по професионално направление 7.5.

Здравни грижи (Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията (специалност "Медицинска сестра").

23.07.2016

гр. Пловдив

Рецензент:.....

/ проф. д-р Биянка Торньова/